

LEONARDAS VILHELMAS GRIGONIS- ŽVAINYS, KRIVIS, DANYS, UŽPALIS 1905 12 14–1950 07 22

L. V. Grigonis su ketvirtos klasės mokiniais. 1933 m. Iš Rokiškio krašto muziejaus fondų

Prie Grigonių namo. 1939 m. Pirmas iš dešinės ant suolo sėdi profesorius, akademikas Vladas Lašas, L. V. Grigonio senelė Raškevičienė, Julija Lašienė, profesorė Janina Lašienė (V. Lašo žmona) ir ant kėdės sėdi V. Lašo mamos brolis poetas, vertėjas, pedagogas Matas Grigonis. Juodais drabužiais apsirengęs stovi nuotraukos pateikėjas V. Lašas, šalia balta palaidinė – Marija Grigonienė su sūnumi Leonardu Vilhelmu. Priešais juos – V. Lašo ir M. Grigonio vaikai. Iš V. Lašo, gyvenančio Klaipėdoje, asmeninio archyvo

L. V. Grigonis su mokiniais prie mokyklos pastato. Apie 1937 ar 1938 m. Iš Rokiškio krašto muziejaus fondų

Tipinis atminimo ženklas 1905 m. gruodžio 14 d. šioje sodyboje gimusiam mokytojui, Prisikėlimo apygardos vadui, LLKS Tarybos 1949 m. vasario 16 d. Deklaracijos signatarui ir LLKS Tarybos prezidiumo nariui plk. ltn. Leonardui Vilhelmui Grigoniui-Užpaliui atminti. Rokiškio r. Rokiškio kaimiškoji sen. Pužonių k. Aut. dizaineris Romas Navickas. Atidengtas 2016 m. vasario 16 d. A. Gavėnienės nuotr., 2017 m.

Leonardas Vilhelmas Grigonis gimė 1905 m. gruodžio 14 d. Rokiškio vls. Pužonių k. Izidoriaus Grigonio ir Marijos Raškevičiūtės-Grigonienės šeimoje. Baigė keturias Rokiškio gimnazijos klases. Baigęs mokslus, grįžo į tėviškę ir Pauliankos k. ūkininko Kuprio sodyboje įkūrė pradinę mokyklą, kurią lankė apylinkės vaikai. Mokytojaudamas pradėjo lietuvininti aplinkinių kaimų pavadinimus, labai domėjosi savo krašto istorija, buvo skaitęs, kad šiose apylinkėse klajojusi sėlių gentis. Taip Litviniškis tapo Sėlyne, kur 1934 m. L. V. Grigonio iniciatyva pastatyta medinė pradinė mokykla, kurioje mokėsi 70, o kartais ir daugiau mokinių. Jos vedėju buvo pats L. V. Grigonis. Jis taip pat buvo Lietuvos šaulių sąjungos Rokiškio aps. rinktinės komiteto narys ir Sėlynės kaimo būrio vadas. 1938–1939 m. žiemą sudegus medinei mokyklai, rūpinosi naujos mokyklos statyba. 1940 m. senosios vietoje pradėta statyti nauja, mūrinė mokykla.

Prasidėjus pirmajai sovietų okupacijai mokyklos statyba sustojo, L. V. Grigonis su mama buvo įtrauktas į tremiamųjų sąrašus. Taip likimas lėmė, kad 1941 m. birželio 14 d. į Sibirą buvo ištremta tik jo motina Marija Grigonienė.

Štai ką apie šią baisią dieną rašo L. V. Grigonio mokinė Marija Makuškaitė Pudlauskienė: „Pats mokytojas spėjo iššokti pro virtuvės langą ir pasislėpti Vidumiškės miške. Pasislėpęs miško priedangoje, matė išvežamą motiną, tačiau jos išlaisvinti negalėjo: ji buvo glaudžiai enkavėdistų apsupta. Nutarė važiuoti į geležinkelio stotį ir pasiduoti, kad būtų tremiamas kartu su mama. Išeidamas iš namų kelių kaimynų akivaizdoje iš tvartų paleido gyvulius, atrišo šunis ir, atsisveikinęs su namais, skaudančia širdimi išvyko į stotį. Prie vagono, kuriame buvo jo motina, apsauga neprileido. Liepė vykti į Rokiškio miesto komendantūrą ir gauti dokumentą-leidimą vykti tuo pačiu ešelonu. Supratęs, kad ešeline bus nuo motinos atskirtas, pasiliko gyventi pas pažįstamus. Vėliau grįžo namo“.

Vokiečių okupacijos metais toliau rūpinosi naujos mokyklos statyba, kuriai trūko lėšų. 1941 m. antroje pusėje didelėmis jo pastangomis Vilniuje pavyko gauti lėšų mokyklos statybai baigti. 1942 m. mokykla buvo baigta ir rudenį į ją rinkosi mokiniai. Iki 1944 m. buvo mokyklos vedėju.

1944 m., artėjant antrajai sovietinei okupacijai, L. V. Grigonis kartu su sesers vyru, nepriklausomos Lietuvos kariuomenės karininku Zablockiu, pasikeitusiu į Užubalio pavardę, išvyko pas jo giminaičius į Šiaulių aps. Šiaulėnų vls. Žemių k. 1946 m. pavasarį tapo Žaliosios rinktinės Juozo Mingėlo-Vilko vadovaujamos kuopos partizanu. Nuo 1946 m. Šiaulių ir Radviliškio apylinkėse veikusios Kęstučio apygardos Vytauto Didžiojo, 1947–1948 m. Atžalyno rinktinės štabo viršininkas. 1948 m. balandžio mėn. paskirtas naujai įkurtas Prisikėlimo apygardos štabo viršininku. Tų pačių metų liepos pab. paskirtas šios apygardos vadu. Vienas iš trijų apygardos laikraščio „Prisikėlimo ugnis“, kurio pirmasis numeris išėjo 1948 m. birželio 1 d., redakcinės kolegijos narių.

1948 m. spalio mėn. kartu su apygardos štabo viršininku Bronislovu Liesiu-Naktimi, Informacijos ir spaudos skyriaus viršininku Jonu Vytautu Šniuoliu-Vyteniu, adjutantu Laurynu Mingėlu-Džiugu, štabo apsaugos kovotoju Viktoru Šniuoliu-Raliu persikėlė žiemoti į šešiams asmenims skirtą bunkerį, įrengtą po ūkininko Stasio Mikniaus klėtimi tarp Radviliškio ir Baisogalos esančiame Minaičių k. Bunkeryje buvo rotatorius. Jame buvo redaguojamas ir leidžiamas apygardos laikraštis „Prisikėlimo ugnis“.

Šiame bunkeryje 1949 m. vasario mėn. įvyko visos Lietuvos partizanų apygardų atstovų suvažiavimas, kuriame posėdžiuose, be L. V. Grigonio, oficialiai dalyvavo dar septyni asmenys: l. e. Bendro demokratinio pasipriešino sąjūdžio (BDPS) prezidiumo pirmininko pareigas Jonas Žemaitis-Vytautas, l. e. BDPS Visuomeninės dalies viršininko pareigas Juozapas (Juozas) Šibaila-Merainis (kartu Algimanto, Vytauto ir Didžiosios Kovos apygardų įgaliotinis), BDPS prezidiumo sekretorius Petras Bartkus-Žadgaila, l. e. Pietų Lietuvos (Nemuno) partizanų srities vado pareigas Adolfas Ramanauskas-Vanagas, Tauro apygardos vadas Aleksandras Antanas Grybinas-Faustas, Vakarų Lietuvos (Jūros) partizanų srities štabo viršininkas Vytautas Gužas-Kardas ir Prisikėlimo apygardos štabo viršininkas B. Liesis-Naktis.

Suvažiavimas paskelbė apie vieningos pasipriešinimo organizacijos – Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) įkūrimą, priėmė politinę deklaraciją, prie kurios rengimo prisidėjo ir L. V. Grigonis, suvažiavime išrinktas LLKS tarybos prezidiumo pirmininko J. Žemaičio-Vytauto trečiuoju pavaduotoju.

1950 m. gegužės 30 d. LLKS tarybos prezidiumo pirmininko J. Žemaičio aktu Nr. 22 L. V. Grigoniui suteiktas laisvės kovotojo pulkininko leitenanto laipsnis.

L. V. Grigonis žuvo 1950 m. liepos 22 d. ties Ariogalos ir Vilkijos r. riba, Lesčių k. apylinkėse, Daugėliškių miške įrengtame bunkeryje MGB vidaus kariuomenės 298-ojo šaulių pulko kareivių vykdytos karinės čekistų operacijos metu kartu su Prisikėlimo apygardos būrio vadu Aleksandru Petru Meškauskiu-Alyčiu, partizanais Banga (slapyv.), Stanislovu Kuzmicku-Sakaliuku ir Juozapu Tamkumi-Gabriu.

Apie L. V. Grigonį išliko šviesūs prisiminimai. Tai buvo mokytojas, mokęs vaikus mylėti Dievą ir Tėvynę, apylinkės šviesuolis, mokėjęs kelias užsienio kalbas, visiems paslaugus ir tolerantiškas. LLKS tarybos prezidiumo pirmininkas J. Žemaitis-Vytautas jam, kaip J. Šibailai, jautė ypatingą simpatiją: abu mokytojai, tos pačios kartos, suprantantys kitus iš pusės žodžio.

1996 m. spalio 18 d. Rokiškio rajono tarybos sprendimu Sėlynės mokyklai suteiktas Leonardo Vilhelmo Grigonio vardas.

1949 m. vasario mėn. LLKS Tarybos prezidiumo nutarimu L. V. Grigonis apdovanotas 3-ojo laipsnio Laisvės kovos kryžiumi (su kardais).

1950 m. lapkričio 23 d. jis apdovanotas 1-ojo ir 2-ojo laipsnio Laisvės kovos kryžiumi (su kardais), 1997 m. gruodžio 22 d. L. V. Grigoniui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. gegužės 19 d. dekretu jam suteiktas Vyčio kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinas (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Didysis kryžius) ir pulkininko laipsnis (po mirties).